

YENİ TOPLUMSAL RİSKLER ÜZERİNDEN REFAH DEVLETİ ANALİZİ DENEMESİ ***Dr. Öğr. Üyesi H. Gülçin BEKEN** * **Prof. Dr. Müfit AKYÜZ** * **ÖZET**

Refah devletleri 1970'lerden beri varlığına ve sürdürülebilirliğine yönelik önemli meydan okumalar, krizler ve eleştirilerle karşı karşıyadır. Refah devletlerinin başarılı bir performans gösterip göstermediği öncelikle refah devletinin temel amaç ve işlevleri üzerinden değerlendirilmelidir. Bireyler yaşam boyunca pek çok risk ile karşılaşmaktadır. Bu riskler karşısında yaşamlarını düzgün ve insani koşullar altında devam ettirebilmeleri refah devletinin kapsayıcılığı ve bu alanda sağladığı desteklerle ilgilidir. Ortaya çıkan yeni toplumsal riskler; işgücü piyasası ve demografik yapı gibi sanayi sonrası döneme ait koşullarda yaşanan değişim üzerinden birey-devlet ve piyasa bağlamında dönüştürücü olmaktadır. Refah devletinin kendisi de ortaya çıkan bu yeni toplumsal riskler karşısında yeni politikalar ve araçlar uygulamak zorundadır. Yeni toplumsal riskler genellikle refah devletine yönelik meydan okumanın ulusal/içsel bir kaynağı olarak ele alınırken; küreselleşme süreci, çok uluslu şirketler ve uluslararası örgütlerin de dışsal bir faktör olarak ortaya çıkardığı etkiler unutulmamalıdır. Çalışma bu yeni toplumsal riskleri tanımlama amacıyla refah devleti-birey ilişkisinin ekonomik, sosyal ve politik alandaki değişimini incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: : Refah Devleti, Yeni Toplumsal Riskler, Devlet-Birey İlişkisi.

JEL Kodları: J10, P16, H75

A TRIAL OF WELFARE STATE ANALYSIS BY NEW SOCIAL RISKS**ABSTRACT**

Welfare states have been facing some serious crises, and challenges to their existence and sustainability. The performance of a welfare state whether it is successful or not should be evaluated by its main goals and functions. Individuals can face several risks during their life cycle. Under these circumstances, a decent and humanitarian life can only be achieved by the generosity and high coverage of welfare states. All of these new social risks are about the change in demographic structure, labour markets in post-

* Bu çalışma Prof. Dr. Müfit Akyüz danışmanlığında yazılan H.Gülçin Beken'in " Karşılaştırmalı Refah Devleti Analizi- Küreselleşme, İşgücü Piyasaları ve Toplumsal Cinsiyet Temelinde-" isimli doktora tezinden türetilmiştir.

* Gümüşhane Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü, Gümüşhane, Türkiye, e-mail: hgulcin.beken@gumushane.edu.tr

* Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü, İstanbul, Türkiye, e-mail: fmufitakyuz1@gmail.com

Makale Geçmişi/Article History

Başvuru Tarihi / Date of Application : 2 Ekim / October 2020

Düzeltilme Tarihi / Revision Date : 24 Kasım / November 2020

Kabul Tarihi / Acceptance Date : 10 Aralık / December 2020

132

Araştırma Makalesi/Research Article

industrial society and be transformative in the context of individual-state and market relations. By the reality of these new social risks, the welfare state has to implement new policies and mechanisms. Although new social risks are accepted as a national/endogenous source of a challenge to the welfare state, globalization, multi-national companies, and international organizations should also be taken into account as influential exogenous factors. In this study by defining new social risks, the relations between state and individual based on the changes in the field of economy, society, and politics are evaluated.

Key Words: *Welfare State, New Social Risks, State-Individual Relations.*

JEL Codes: *J10, P16, H75*

1. GİRİŞ

Refah devleti kamusal malların sunumunun yanı sıra bireylerin toplumsal riskler karşısında korunmasını sağlayan ekonomik ve sosyal politikaların bir ifadesi de olabilmektedir. Refah devletleri zamana ve mekâna göre farklılık gösterse de ulus devlet, vatandaşlık ve toplumsal entegrasyon kavramları ile ilişkili olarak ele alınabilir (Kosonen, 1992:47). Refah devletine yönelik analizlerde önemli olan nasıl tanımlanabileceği noktasının belirgin kılınmasıdır. Ancak, refah devletini incelemeye çalışırken karşılaşılan zorluklar nedeniyle refah devletinin amaç ve fonksiyonlarına odaklanılabilir. Refah devletinin amaçları etkinlik (toplumsal risklere yönelik güvence) ve eşitlikten (yoksulluğun azaltılması) toplumsal adaletin sağlanmasına kadar çeşitlilik gösterebilir. Etkinlik ve eşitliği sağlamaya odaklanan bir refah devleti, piyasa başarısızlıkları karşısında yapmış olduğu müdahaleyi rasyonelleştirebilmektedir (Snower, 1996:207).

Toplumsal adaletin sağlanması amacına ulaşmak için eşitsizliğin azaltılmasına ve sosyal içerilmenin kuvvetlendirilmesine çalışılmaktadır (Barr, 2003:5). Refah devleti yaşlılık, işsizlik, hastalık gibi riskler karşısında bireyleri/aileleri destekleyerek riskleri minimize etmektedir. Başka bir deyişle refah devletinin temel görevi tüm vatandaşlarına toplumsal risklere karşı minimum düzeyde bir koruma sağlayabilmesidir (OECD, 1981:10; Şenkal, 2007:267). Refah devletinin sağladığı bu koruma ve garantinin düzeyi, sosyo-ekonomik faktörlerin etkilediği toplumsal taleplerle zaman içerisinde değişim göstermiştir.

Refah devleti kavramının ortaya çıkışı ve ilk kez kullanılışı ülkelere göre farklılık göstermektedir. İlk olarak Almanya’da 1883 yılında Bismarck tarafından sanayi işçilerine yönelik gelir güvencesi araçlarının getirilmesi ile ortaya çıkmış ve sonrasında Kıta Avrupası ve İngiltere’ye doğru yayılmıştır. İngiltere’de 1940’lı yıllarla ortaya çıkan bu kavram Batı Avrupa ülkeleri için aslında II. Dünya Savaşı sonrası yıllarda görülmektedir. Bu bağlamda genellikle 1930’lar ve 1960’lar arasında belirmeye başlayan özel bir tarihsel yapı olarak kabul edilmektedir (Usui,1994; Rosanvallon, 2004:119; Esping-Andersen, 1999:33).

II. Dünya Savaşını izleyen yıllarda refah devleti aslında toplumsal barışı ve uzlaşmayı sağlama işlevini yerine getirmiştir. Emek ve sermaye arasındaki çatışmanın yerini uzlaşmaya bıraktığı, devletin piyasaya özgü risklere karşı vatandaşlarına aynı ve nakdi destekler sağladığı görülmektedir (Offe, 1984). Ancak 1970'lerle birlikte refah devleti gelişimini olumlu yönden destekleyen koşulların yaşandığı bir dönemden kendi varlığının sorgulandığı, çeşitli ekonomik ve sosyal sorunlar yaşadığı bir döneme geçiş yapmıştır. Temelde refah devletini çevreleyen tartışma devlet, piyasa ve sivil toplum arasındaki etkileşim, ilişki ve sınırlar hakkındadır (Greve, 2007:44).

Refah devletine ilişkin en temel çalışmalardan biri olarak kabul edilen Esping-Andersen'in (1990) refah rejimlerine yönelik üçlü sınıflandırması Muhafazakâr/Kıta Avrupası (Avusturya, Belçika, Fransa, Almanya, İtalya), Liberal (Japonya, İsviçre, ABD, Kanada, Avustralya) ve İskandinav/Sosyal-Demokrat (Danimarka, Finlandiya, Hollanda, Norveç, İsveç) şeklindedir. Yapılan bu sınıflandırmaya ilişkin toplumsal cinsiyet eşitliğinin ihmal edilmesi, kullanılan metodoloji gibi eleştiri ve itirazlar bulunmakla birlikte (Bambra, 2006; Arts ve Gelissen, 2010) çalışmanın kapsamı nedeniyle burada yer verilmemiştir.

Çalışma, refah devletinin karşılaştığı meydan okumalar içerisinden yeni toplumsal risklere odaklanmaktadır. Yeni toplumsal risklerin neyi ifade ettiği, refah devletinin bu yeni toplumsal riskler karşısında gerekli politikaları ve mekanizmaları uygulayıp-uygulamadığı çalışmanın temel odak noktasıdır. Yeni toplumsal riskler karşısında refaha ilişkin sorumlulukların paylaşımında devlet-birey ve piyasa arasındaki ilişkinin nasıl gerçekleştiği de ayrıca teorik düzeyde incelenmeye çalışılacaktır.

2. REFAH DEVLETİNE YÖNELİK MEYDAN OKUMALAR

Refah devletinin varlığı ve işlevi Altın Çağ (1945-1975) sonrası dönemle sorgulanmaya başlamıştır. Refah devletinin kendisi ve karşılaştığı bazı içsel ve dışsal meydan okumalar, refah devletinin yaşadığı iddia edilen krizin nedenleri olarak görülmektedir. Bu faktörler; devletin refahı finanse etme ve sağlama kapasitesi ve refah sunumuna yönelik talepleri etkileyen unsurlarla ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır (Taylor-Gooby, 2001:15).

Refah devletinin krizi ya da karşı karşıya olduğu meydan okumalar konusunda Jessop (1991:103) refah devletinin krizini Fordizmin krizi ile ilişkilendirirken; Marksist düşünce refah devletinin kendi içinde çelişkili hareket ettiğini; istikrarsız bir ekonomik ve politik yapı üretmekten kaynaklı kriz ile karşı karşıya olduğunu söylemektedir (George, 1996:6). Ayrıca, pahalı ve etkisiz olması refah devletinin uzun dönemdeki sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemektedir. Bunun nedeni, kapsamlı refah sunumlarının finansmanı için vergilerin ve sosyal güvenlik katkılarının yükseltilmesidir (Van Kersbergen, 2016: 271; Camdessus, 1998).

Refah devletlerinin küreselleşen sanayi sonrası kapitalizmi ile uyumlu hareket edebileceği noktasında artan endişelerle karşılaşmaktadır. Çalışmaktan, tasarruf ve yatırımdan caydırıcı etkisi ile piyasanın işleyişini bozması; demografik ve sosyal değişimler nedeniyle mali açıdan

sürdürülebilirliğinin tehlikeye düşmesi, sosyal harcama ve sosyal korumanın azaltılması yönünde refah devletleri üzerinde kurduğu baskı, bu iddianın temel dayanaklarıdır (Diamond ve Lodge, 2013:4). Genelleştirilecek olursa refah devletini değişime zorlayan bu meydan okumalar; demografik (nüfusun yaşlanması temelli), ekonomik (refah sunumlarının nasıl finanse edileceği), uluslararası ekonomik, toplumsal, kültürel (Bahle, Kohl ve Wendt, 2010:621) ve ilave olarak finansal ve siyasi alanda (Van Kersbergen, 2016:271) ortaya çıkmaktadır.

Refah devletinin varlığına yönelik eleştiriler üç grupta sınıflandırılabilir. İlk görüşe göre, refah devletinin yaşadığı sorunların arkasında refah devletinin büyümesi (ulaştığı büyüklük kaynaklı artan ve kapsamı genişlemek zorunda kalan sosyal harcamalar) yer almaktadır. İkinci görüş, 1970'lerle yaşanan durgunluğun refah devleti için özellikle uzun vadede emeklilik, sağlık vb. programlar üzerinde sorun oluşturacak koşulları ortaya çıkardığını vurgulamaktadır. Üçüncüsü, refah devletinin meşruiyetini sorgulatacak şekilde bazı sosyal programlar üzerindeki çelişkileri (bakıma yönelik düzenlemelerin işgücü piyasasına katılımı etkilemesi gibi) işaret etmektedir (Marmor, 2015:464-466).

Bahsedilen bu meydan okumalara daha az konuşulan ama artık daha çok görünür olmaya başlayan yeni meydan okumaların da eklenmesi gereklidir. İlki, enformel istihdam ve bunun kapitalizm içerisindeki rolüdür. İkincisi, piyasa ve devlete ilişkin olarak ekoloji sorununun şimdiye kadar göz ardı edildiği gerçeğidir ki; sürdürülebilirlik noktasında ihmal edilmemesi gereklidir. Üçüncüsü, insan hakları ve güvenlik bağlamında göç hareketlerinin de gösterdiği gibi toplumsal adalet kavramının giderek daha fazla ön plana çıkmasıdır (Woods, 2007: 22).

Refah devleti, varlığına yönelik çeşitli baskı unsurları ve bu baskıların kaynağı olabilecek faktörlerle karşı karşıyadır. Bu faktörlerin niteliği ve etkisi dönemler içerisinde farklılaşmakla birlikte, refah devletini değişime ve dönüşüme zorlayan bu faktörleri içsel-ulusal ve dışsal şeklinde sınıflandırmak ve yorumlamak mümkündür. Dışsal meydan okumalar artan uluslararasılaşma ve entegrasyonun (küreselleşme, çok uluslu şirketler, uluslararası kurumlar) sonucu iken; içsel meydan okumalar sanayi-sonrası toplumların karşılaştığı ulusal dinamikler tarafından şekillendirilmiştir. Bu faktörler, refah devletinin nicel ve nitel boyutta baskı yaşamasına yol açmaktadır (Leoni, 2015: 3). Refah devletinin toplumsal risklerle başa çıkmada başarılı olup olmadığı değerlendirilirken aslında refah devletine ilişkin olarak tanımlanan işlevlerin ve sorumlulukların ne olduğu da göz önüne alınmalıdır. Refah devletinin ne şekilde tanımlandığı, bu risklere karşı geliştireceği politika önlemlerini ve kullanacağı araçları belirleyecektir.

2.1. Ulusal-İçsel Faktörler

Refah devletinin karşılaştığı içsel problemlerin temelinde, mevcut olarak sürdürdüğü refah programları ile toplumsal talepler arasındaki uyumsuzluk bulunmaktadır. Modern refah devletleri, kuruldukları döneme kıyasla oldukça farklı koşullar içerisinde varlıklarını sürdürmektedir. Esnekleşen işgücü piyasaları, aile yapısındaki değişim, kadınların işgücü piyasasına katılımı, mesleki ve yaşam

döngüsü farklılıkları; refah devletleri için eskisinden farklı yeni bir sosyal düzenin varlığını işaret etmektedir (Esping-Andersen, 1996: 9).

Sosyo-ekonomik temelli sayılabilecek ulusal-içsel faktörler arasında, sanayi toplumundan sanayi sonrası topluma geçişin ortaya çıkardığı yeni talepler ve bu taleplerin oluşturduğu yeni risk yapıları ve demografik trendler (yaşam beklentisi, yaşlılık oranları vb.) bulunmaktadır. Özellikle ortaya çıkan bu yeni risk yapıları, refah devletinin reforme edilmesi yönündeki ya da yeni bir refah devletine ihtiyaç duyulduğu şeklindeki tartışmaların sebebini oluşturmaktadır. Çalışmanın bundan sonraki kısmında, yeni toplumsal riskler üzerinden refah devletinin karşılaştığı sorunlar ve bunlara ilişkin çözüm çabalarına yer verilecektir.

2.1.1. Yeni Toplumsal Riskler

Toplumsal riskler genellikle sınıfsal, hayat akışı içerisinde ve kuşaklararası düzlemde ortaya çıkmaktadır. Tüm bu risklerin, aile-devlet ve piyasa tarafından çözülebilmesi mümkündür; ancak özellikle sınıfsal ve kuşaklararası riskler konusunda refah devletinin sunduğu çözümlere daha çok ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Refah devletinin risklere yönelik çözüm sunması sonucu ihtiyaçların tatmini hem aile ağırlıklı olmaktan çıkarılmış¹ hem de metalaşma sınırlandırılmıştır (Esping-Andersen, 1999:40).

Yeni toplumsal riskler, Pierson'a (2001:155) göre, sanayi sonrası dönemde yaşanan değişim ile ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yeni toplumsal riskler; imalat sektöründen hizmetler sektörüne doğru yaşanan kaymanın ortaya çıkardığı değişim, kamusal taahhütlerin artması, nüfusun yaşlanması, hanehalkının ücretli istihdamla olan ilişkisinin yeniden yapılanması sonucunda ortaya çıkmaktadır. Refah devleti için kriz yaratan unsur, refah sunumlarına yönelik vatandaşların artan talebi karşısında elindeki sınırlı kaynaklarla bu talebe cevap verme kapasitesinin yetersiz olmasıdır (Taylor-Gooby, 2004:6).

Taylor-Gooby'ye göre (2013:2) yeni toplumsal riskler üç alanda toplanmıştır. İşgücü piyasasında değişen koşullar, yaşlı ve çocuk bakımı, çalışma yaşındakiler için gerekli hizmet ve faydaların sunulabilmesi yeni toplumsal riskleri ifade etmektedir. Bu yeni toplumsal riskler işgücü piyasasındaki dönüşüm, demografik yapı ve hanehalkında toplumsal cinsiyet temelli yapıda yaşanan değişim ile ilişkili olmakta ve aralarındaki karşılıklı etkileşim bu risklerin derecesini arttırmaktadır.

Avrupa Komisyonu (2005:11) çalışması da yeni toplumsal riskleri; sanayi sonrası topluma geçişle ilişkili ekonomik ve toplumsal değişimlerin sonucunda ortaya çıkan ihtiyaçların karşılanabilme derecesi ile ilgili olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda; yaşlı ve çocuk bakımı, esnek işgücü piyasalarının varlığında güvenceli ve düzgün işe erişim ve yeniden yapılandırılan refah devleti nedeniyle sosyal

¹ En basit şekilde metalaşmanın sınırlandırılması, bireyin piyasaya güvenmeksizin yaşamını sürdürebilmesini; aile ağırlıklı olmaktan çıkış ise bireylerin aileye olan güvencesinin azalarak, aile ya da evlilik karşılıklılığından bağımsız bir şekilde ekonomik kaynaklar üzerinde olan hakimiyetini ifade eder (Esping-Andersen, 1990; Esping-Andersen, 1999: 45).

sunumlara yeterli düzeyde erişimin sağlanıp-sağlanmadığı incelenebilir. Bahsedilen tüm bu yeni toplumsal riskler aslında refah devletinin incelendiği devlet-piyasa-aile bağlamı içerisinde gerçekleşen dönüşüm hakkındadır.

Sanayi toplumunda refah devletinin görevi, piyasanın yeterli şekilde karşılayamadığı ihtiyaçları gidermektir. Yani devlet, tam istihdamı sağlayacak; aile ve piyasanın karşılayamadığı kamusal sunumları düzenleyecektir (Taylor-Gooby, 2004:2). Sanayi-sonrası toplumlarında ailenin tek tipten uzaklaşması ve yaşam seyrinin bireyselleşmesi sonucunda ortaya çıkan sosyal ihtiyaçlara uyum sağlayabilmek için mevcut refah düzenlemelerinin modernleştirilmesi, aslında refah devletlerinin karşılaştığı temel meydan okumadır (Jæger ve Kvist, 2003:566).

Sanayi sonrası toplumlarında görülen yeni toplumsal riskler bazı ortak özellikler sergilemektedir. Bu yeni toplumsal riskler, sanayi sonrası toplumları için tipik oldukları kadar; özellikle gençler, küçük çocuklu aileler ve çalışan kadınlar gibi benzer gruplara odaklanma eğilimindedir. Savaş sonrasında refah devletleri ortaya çıkan bu yeni toplumsal risklere cevap verme ve çözüm üretme konusunda yetersiz kalmıştır (Bonoli, 2006:5-6). Eski toplumsal riskler genellikle orta ve ileri yaşta kişilerle ilişkili iken, yeni toplumsal riskler genellikle çalışma yaşamının başındakileri etkiler. Eski toplumsal riskler gelirle ilişkili (ve buna bağlı tanımlanan haklar) problemleri ifade ederken, yeni toplumsal riskler bundan fazlasını (konut, bakım hizmeti konusunda ailelerin yeniden organizasyonu vb.) kapsamaktadır (Ranci, 2010:14).

Ortaya çıkan bu baskı unsurları karşısında, refah devletinin yeniden yapılandırılmasına yönelik tartışmalar, eski refah devletine karşılık yeni refah devleti ya da mevcut refah devletlerinin yeni toplumsal risklere karşı eski toplumsal riskler ile mücadele etmeleri üzerine oluşturulmaları şeklinde sürdürülmektedir. **Eski refah devleti**; transfer ağırlıklı, çeşitli nedenlerle gelirden meydana gelen kayıplar sonucunda karşılaşılan riskleri karşılamak amacıyla politika uygulamaktadır. **Yeni refah devleti** ise daha hizmet ağırlıklı olarak, örnek bir alıcı modeli olmadan, bakım ve ücretli iş vb. faaliyetleri birlikte sunmaya çalışmaktadır (Huber ve Stephens, 2006:143).

Eski ve yeni toplumsal riskler şeklinde bir ayrım yapılmasının nedeni, bunlara ilişkin politikaların farklı sosyo-ekonomik dönüşümlere cevap oluşturmasıdır. Savaş sonrasında refah devleti, sanayileşmenin neden olduğu sosyal istikrarsızlık ve düzensizliklere yönelik çözümler sunarken; yeni toplumsal risk politikaları ise sanayileşme ile doğrudan daha az ilgisi olan sorunlarla başa çıkmaya çalışmaktadır (Bonoli, 2007:502). Bu nedenle refah devletinin bu eski ve yeni sosyal risklere karşı uygulayacağı politikalar ve kullanacağı araçlar da Tablo 1 ile gösterildiği gibi farklılaşmaktadır.

Tablo 1. Eski ve Yeni Sosyal Politika Araçlarının Değerlendirilmesi

	Eski sosyal politikalar	Yeni sosyal politikalar	
	Gelir ve iş koruma politikaları	Aktifleştirme/sosyal yatırım politikaları	İhtiyaç temelli sosyal koruma politikaları
Aile politikası	Çocuk ve aile ödenekleri(transferler)	Yaşlı/çocuk bakım hizmetleri Ebeveyn izin planları	Düşük gelirliler için desteklenen çocuk bakım hizmetleri
İşgücü piyasası/işsizlik politikaları	Pasif destekler(içeridekiler)	Aktif işgücü piyasası politikaları	Uzun süreli işsizlere ihtiyaç temelli gelir desteği
	İstihdamın korunması	Beşeri sermayeye yönelik eğitim desteği	
Emeklilik politikası	Gelir tamamlayıcılık(içerdekiler)	Emeklilik sigortası kapsamı(dışardakiler)	Evrensel asgari emeklilik Emeklilik katkısı (çocuk yetiştirmede)
Engellilik sigortası	Gelir tamamlayıcılık (transferler)	Entegrasyon politikaları	
Sosyal destekler	Yoksulluk yardımları(transferler)	Aktifleştirme/yeniden entegrasyon programları	Çalışan yoksulların gelirini tamamlayıcılık

Kaynak: Häusermann, 2012:115.

Yeni toplumsal riskleri doğuran sosyal dönüşümler farklı ülkelerde farklı hızlarda gelişse de ortaya çıkardıkları etkiler önemlidir. Bu etkilerle başa çıkma derecesi, onlara uyum gösterme kapasitesi refah devleti modellerine göre farklılaşmaktadır. Kıta Avrupası refah ülkeleri, geleneksel aile yapısının zayıflamasına dair sorunlarla yüzleşmektedir. Anglo-Sakson ülkeleri çalışan ve çalışmayan yoksullar ve sosyal dışlanma problemi ile mücadele etmektedir. İskandinav refah devletleri ise yeni riskleri önleyici tedbirleri alma (iş ve aile yaşamının uzlaştırılması, aktif işgücü piyasası politikaları vb.) konusunda diğer refah devleti modellerinden daha başarılı bir performans göstermektedir (Hemerijck, 2002:176; Bonoli, 2006: 4).

Unutulmaması gereken noktalardan biri de eski ve yeni toplumsal risklerin birbirinin ikâmesi olmadığı; yeni toplumsal risklerin ortaya çıkmasının eski toplumsal riskleri ortadan kaldırmadığıdır. Özellikle kriz dönemlerinde eski toplumsal risklerin nüfusun en kırılgan kesimlerini orantısız biçimde etkileyerek yeniden ortaya çıktığı görülmektedir (Leoni, 2015:26).

Bu yeni toplumsal riskler, birey ve refah devleti bakış açısından farklı şeyler ifade etmektedir. Birey için yeni toplumsal riskler, istihdama erişim, çalışma olanakları ile aile yaşamı, bakım ve ücretli işin ortaya çıkardığı çatışmaları yönetebilmek hakkındadır. Refah devleti içinse bu yeni toplumsal riskler, politik iktisattaki değişimi ifade etmekte, devlet için yeni fırsatlar/kısıtlar ve yeni politikalar geliştirme anlamındadır (Taylor-Gooby, 2004:7). Refah devletleri de ortaya çıkan bu yeni toplumsal riskleri karşılayıp-karşılayamadıkları noktada sorgulanmakta ve bu sorgulanma yeni bir refah devletinin oluşturulması ya da refah devletinin yeniden yapılandırılması yönünde yaklaşımların ortaya konulmasına yol açmaktadır.

2.1.2. Demografik Trendler, Aile ve İşgücü Piyasasındaki Değişimler

Demografik trendler oldukça geniş bir kapsama sahip olsa da ağırlıklı olarak nüfusun yaşlanması temelinde refah devletine yönelik ortaya çıkardığı baskı sorgulanmaktadır. İyileşen yaşam koşullarıyla

birlikte artan yaşam beklentisi düşük doğurganlık oranları ile birlikte seyrettiğinde özellikle sosyal güvenlik sistemlerinin kapsayıcılığı ve yeterliliği noktasında refah devletine yönelik baskıları arttırmıştır. Bu noktada, emek piyasasına girişler ve emek piyasasından çıkışlara ilişkin düzenlemeler ve politikalar önem kazanmaktadır. Aile yapısındaki değişim (tek ebeveynlik, kadınların işgücüne katılımı vb.) ailenin beklenmedik durumlar karşısındaki koruyucu rolünü olumsuz biçimde etkilemiştir. Son olarak, toplumsal cinsiyet rollerindeki değişim de bu süreç üzerinde etkili olmakta ve ayrıca bu süreçlerden de etkilenmektedir. Burada hatırlanması gereken, tüm bu değişimlerin yarattığı taleplere yaşam seyri bakış açısından politika üretmenin refah devleti için daha doğru olacaktır.

Demografik değişime ilişkin temel iddia, demografik değişimlerin oldukça yüksek bir yaşlı bağımlılık oranı ile sonuçlandığı vurgusu ile başlamaktadır. Bu yüksek bağımlılık oranı; refah devletini finanse etmek (özellikle yüksek kamu kesimi açığından kaçınmak anlamında) ve istikrarlı büyüme oranlarına ulaşmak noktasında yaşlılara yönelik refah sunumları alanında bazı değişimlerin yapılması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Greve, 2006:27). Emeklilik yaşının yükseltilmesi, tamamlama oranlarının azaltılması, özel sigorta planlarının uygulanması yönünde politikalarla karşılaşmaktadır.

Tablo2.Yaşlı Bağımlılık Oranı (Seçili² Ülkeler, Çalışma Yaşındakiler, %)

	Ülke/yıl	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2019
Muhafazakâr	Avusturya	23.6	20.9	21.9	22.6	22.7	23.9	26.4	28.1	28.7
	Belçika	22.1	20.4	22.3	24.1	25.7	26.4	26.4	28.0	29.7
	Fransa	21.9	19.6	21.3	23.2	24.7	25.3	26.1	30.1	33.0
	Almanya	23.8	21.0	21.6	22.7	24.3	28.3	31.2	32.4	33.4
	İtalya	20.7	19.4	21.7	24.2	27.1	29.7	31.2	34.1	36.1
Liberal	Japonya	13.2	14.8	17.0	20.6	24.9	29.5	35.1	42.7	47.1
	İsviçre	20.9	20.5	21.3	21.7	22.7	23.2	24.8	26.8	28.4
	ABD	17.6	18.3	19.2	19.4	18.7	18.4	19.4	22.1	24.8
	Kanada	13.9	15.0	16.5	17.7	18.4	19.0	20.4	23.6	26.5
	Avustralya	14.8	15.5	16.5	17.8	18.5	19.1	19.8	22.4	24.6
İskandinav	Danimarka	22.3	22.7	23.2	22.6	22.3	22.9	25.5	29.7	31.4
	Finlandiya	17.8	18.4	20.0	21.4	22.4	24.1	26.0	32.0	35.8
	Hollanda	17.2	17.4	18.4	19.2	20.0	20.9	23.0	27.4	30.4
	Norveç	23.3	24.4	25.3	24.8	23.6	22.6	22.5	24.8	26.4
	İsveç	25.5	26.7	27.7	27.5	26.9	26.5	27.9	31.1	32.5

Kaynak: World Bank Development Indicators, <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.DPND>

Bir ülkenin demografik ve hanehalkı yapısı, aileye ait kaynakların yetersizliği ya da ailesel yükümlülüklerinin ağırlığı nedeniyle karşılaşılan riskin derinliğini ve risk gruplarının büyüklüğünü etkilemesi üzerinden refah devleti ve refah sunumları ile ilişkilidir (Foschi ve Schommer, 2008:5). Refah devleti açısından "aile", kamusal destekler toplumsal talebi karşılayamadığında genellikle bir hizmet sağlayıcısı olarak kabul edilebilmektedir. Bunun yanı sıra modernleşme sürecinde geleneksel işlevlerini

² Esping-Andersen (1990) çalışmasında Muhafazakâr (Kıta Avrupası), Liberal, İskandinav (Sosyal-Demokrat) şeklinde yapılan kümeleme ve sınıflandırma içerisinde seçili ülkeleri ifade etmektedir.

kaybeden "aile"de yaşanan değişimlerin refah devletinin gelişimi üzerindeki etkisi üzerinden değerlendirilmektedir (Naldini,2003:8).

Aile politikalarının refah devleti için önemli olmasının nedeni, bu politikaların finansmanıdır. Zayıflayan aileler hem doğrudan hem de dolaylı olarak devlet için bir maliyet kaynağıdır. Bu nedenle, ailelerin güçlendirilmesine yönelik çabaların arkasında aslında kamusal bir çıkar da bulunmaktadır. Aile, sosyal sermayenin gelişiminde ve gelecekte ekonomik büyümenin oluşumundaki etkisi ile bu politikalara ilişkin olarak devletin hem rolü hem de bir çıkarı olduğunun örneğini oluşturmaktadır (Wilkinson, 2001:224).

Savaş sonrası dönemde, aile politikalarının odak noktasında ekmek kazanan erkek/hanehalkı reisi modelinin³ korunması yer alırken; daha akışkan hale gelen aileler, boşanmaların artması, ebeveynlik olgusunun evlilikle daha az bağlı hale gelmesi, ücretsiz hane emeğini oluşturmaktan çıkan annelerin istihdamı ve bunun bakım hizmetleri ve sunumlarına yönelik yeni talepler doğurması vb. değişimler nedeniyle kadınlara ilişkin emeklilik ve çocuk destek programları üzerinden sosyal politikayı etkilemiştir (Esping-Andersen, 2002b:19-20; Barr, 2004: 4).

Tüm bu değişimler aile ve çalışma yaşamının uzlaştırılmasına yönelik çabaların ve politikaların refah devleti tarafından sunulmasına yol açmaktadır. Sosyal politika alanındaki hâkim paradigma; yaşam seyri, toplumsal cinsiyet eşitliği, aktif işgücü piyasası politikaları, sosyal içerme, yaşlı ve çocuk bakımında sosyal yatırım ve yaşam boyu eğitimi işaret etmektedir (Knijn ve Smit, 2009:7).

Kadınların işgücü piyasasına katılımı, refah devleti için aileler içerisindeki standart iş bölümünün çökmesinin (hanehalkı reisi olarak ekmek kazanan erkek modeli) de bir ifadesidir. Ücretsiz temelde ev kadınları tarafından sağlanan ev içi işler ve çocuk bakımı artık dışsallaştırılmalıdır. Bu ya devlet tarafından kamusal bir sunumla sağlanacak ya da piyasadaki satın alınacaktır (Bonoli, 2006:6). Bu noktada; esnek ve yarı-zamanlı çalışma önerisi, kamusal ve özel hizmet arzının teşvik edilmesi, ücretli ve ücretsiz işin daha eşit dağılımının sağlanması gibi farklı çözüm önerileri ile de karşılaşılmaktadır (EGGSIE, 2005:5).

³ Erkekler için temel sorumluluk para kazanmak, kadınların temel sorumluluğu ise yaşlılara ve çocuklara yönelik bakımı sağlamaktır. Erkek için düzenli ve tam zamanlı istihdam, kadınlar için ise eşlerinin kazançları ve sosyal katkıları üzerinden sisteme dahil olmalarını içeren bir yapı işlemektedir (Lewis, 2001:153-154).

Tablo 3. Kadınların İşgücü Piyasasına Katılım Oranları (15+, %, Seçili Ülkeler)

	Ülke	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020
Muhafazakar	Avusturya	43.43	48.81	48.94	50.67	53.51	54.54	55.04
	Belçika	36.56	40.47	43.57	45.49	47.49	48.02	48.53
	Fransa	46.28	47.67	48.47	49.88	50.81	50.75	50.65
	Almanya	45.21	47.84	49.04	50.68	52.77	54.34	55.29
	İtalya	35.30	33.57	35.32	37.80	37.94	39.51	40.66
Liberal	Japonya	50.11	50.03	49.26	48.37	48.72	49.85	52.70
	İsviçre	57.18	55.81	57.80	59.48	59.93	62.40	62.85
	ABD	56.20	57.86	59.02	58.24	57.50	55.83	55.86
	Kanada	57.88	56.80	58.65	60.94	61.90	60.85	60.67
	Avustralya	52.32	53.66	54.63	57.06	58.77	59.19	60.21
İskandinav	Danimarka	61.05	57.95	60.05	60.50	59.80	57.71	58.16
	Finlandiya	58.98	54.75	56.19	56.62	56.03	55.54	55.34
	Hollanda	43.05	47.31	53.22	54.89	58.03	58.20	58.13
	Norveç	55.00	57.10	61.20	60.71	61.77	61.33	60.28
	İsveç	63.14	59.09	58.36	58.82	58.95	60.68	61.45

Kaynak: World Development Indicators, <https://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.CACT.FE.ZS>

Bu yeni toplumsal riskler hem aile yaşamını hem de işgücü piyasalarını kapsadığından eski riskler açısından özel kabul edilen bir alana refah devletinin müdahalesini gerektirmektedir. Bu da aslında özel ve kamusal alan arasındaki sınırın yeniden çizilmesini ve gelir yaratmak ile bakım sağlamak arasında ailedeki sorumlulukların nerede olması gerektiğine ait normatif yargıların belirlenmesi talebini doğurmaktadır (Taylor-Gooby, 2004:8).

Refah devleti belirli sosyal değerlerin yaratılmasında ve desteklenmesinde önemli bir rol oynasa da refah sunumunda devlet-dışı aktör ve kurumların da katılımı desteklenmelidir. Refah; aile-piyasa ve devlet bileşenlerinden oluşmakta ve bunların da birbiri üzerinde karşılıklı etkileri bulunmaktadır (Daly ve Rake, 2003:36; Esping-Andersen, 2011:105-106). Refah sunumlarının nasıl dağıtılacağı aslında piyasa-aile ve devlet arasında sorumlulukların nasıl bölüneceğine karar verilmesi hakkındadır. Bu üç refah sütunu karşılıklı olarak birbirine bağımlıdır. Bunlardan biri, diğer iki alandaki yetersizlikleri ya da başarısızlıkları ikâme etmede yetersiz kalırsa, her dönemde bir refah krizi ile karşılaşılması mümkündür (Esping-Andersen, 2002:11-12).

3. RİSKLERİN VE MEYDAN OKUMALARIN GENEL DEĞERLENDİRMESİ

İktisadi büyümenin istihdam yaratamadığı koşullar refah devletinin krizle yüzleşmesi anlamına gelmektedir. Böyle bir durumda refah devleti ya toplumsal refahı (serbest piyasa politikalarına geri dönüş, sosyal koruma düzeyini düşürmek vb.) ekonomiyi canlandırmak adına feda etmek ya da refah devletine özgü sosyal politikaları değiştirmek (işsizlere yönelik destekler, mesleki eğitim programları düzenleme vb.) arasında tercih yapmak zorunda kalacaktır (Laville, 1996:45-46).

Piyasa ve devlet arasındaki ilişkinin doğası, bu iki yapının birbirini nasıl etkilediği ve dönüştürdüğünü anlamak için gereklidir. Piyasa ya da devletin üstün olduğuna inanmak ya da bunları birbirine eşdeğer görmek, ulus içerisinde ne tür politikaların uygulanabileceğini belirleyecektir. Ancak

bu karşılıklı etkileşim üzerinde küreselleşme, çok uluslu şirketler ve uluslararası örgütlerin⁴ yer aldığı ulus-üstü düzey de etkili olmaktadır. Devlet ya da piyasadan hangisi önceliklidir sorusuna cevap verilirken devletin geri çekildiğini söylemek doğru bir ifade olmayacaktır. Asıl soru, ne kadar bir devlet müdahalesi ya da ne türde bir devlet müdahalesi şeklinde devletin varlığının görüldüğü olmalıdır (Evans, 2003:126-127).

Refah devletinin sürdürülebilirliği, ekonomik ve sosyal politikadaki başarısını değerlendirmede kullanılan ölçüt genellikle istihdamdır. Çalışan insan sayısının fazla olması refah devletinin sosyal sunum finansmanına yönelik tabanının genişlemesi anlamını taşımaktadır. Uzun dönemli işsizlik; çalışamama, erken emeklilik ve sosyal güvenlik alanındaki harcamaların artmasına ve gelirlerin azalmasına yol açacaktır (Eichhorst ve Hemerijck, 2008:5). İşgücü piyasasına katılan çalışanların katkı payları, vergileri ile sosyal sigorta, emeklilik ve kamu harcamalarının finansmanı yani refah devletinin sosyal sunum ve harcamaları desteklenmiş olmaktadır.

Tablo 4.Kamu Harcamaları (% GSYH, Seçili Ülkeler)

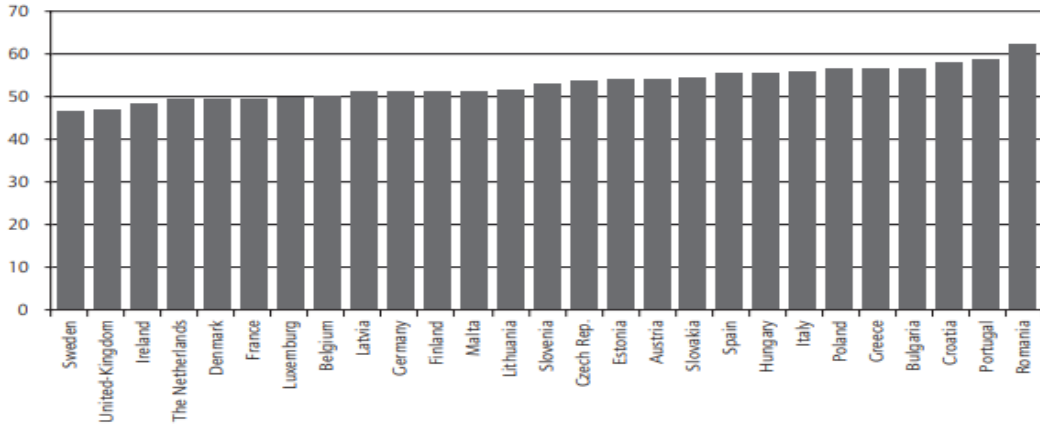
	Ülke/yıl	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2018
Muhafazakâr	Avusturya	23.1	26.3	25.7	26	27.6	27.7	26.6
	Belçika	24.4	25.2	23.5	25.2	28.3	29.2	28.9
	Fransa	24.3	28.3	27.6	28.7	31	32	31.2
	Almanya	21.4	25.2	25.4	26.2	25.9	24.9	25.1
	İtalya	20.7	21.1	22.7	24.2	27.1	28.5	27.9
Liberal	Japonya	10.9	13.3	15.4	16.1	21.3	21.9
	İsviçre	12.1	14	13.9	15.6	15.1	15.9	16
	ABD	13.2	15.1	14.3	15.6	19.4	18.8	18.7
	Kanada	17.5	18.4	15.8	16.1	17.5	17.6	17.3
	Avustralya	13.1	16.9	18.3	16.7	16.6	18.5
İskandinav	Danimarka	21.9	25.5	23.8	25.2	28.6	29	28
	Finlandiya	23.3	28.9	22.6	24	27.3	30.4	28.7
	Hollanda	24	22.4	18.8	20.2	17.8	17.7	16.7
	Norveç	21.6	22.5	20.4	20.7	22	24.7	25
	İsveç	27.2	30.6	26.8	27.3	26.3	26.3	26.1

Kaynak: OECD Statistics, <https://www.oecd.org/social/expenditure.htm>

Yapay zekâ, otomasyon ve teknolojiadaki gelişmeler işgücü piyasası üzerindeki etkileri aracılığıyla refah devletinin sürdürülebilirliğini doğrudan etkileme potansiyeli taşımaktadır. Dijitalleşme ve otomasyon süreçleri işgücü piyasalarını hem yapısal değişime uğratarak hem de işin örgütlenmesine ilişkin yeni yöntemler (kısa süreli ve esnek çalışma gibi) açığa çıkararak etkilemektedir (Buhr, 2017:17). İşin ve istihdamın yapısını, örgütlenme şeklini değiştiren dijitalleşme ve otomasyon geleneksel refah devletinin mali temelini de zayıflatmaktadır. Ayrıca, kutuplaşan işlerle bilgi temelli ekonomik yapıda kazananlar ve kaybedenler arasındaki gelir ve refah uçurumu da derinleşmektedir (Palier, 2018)

⁴ Bu sayılan faktörler aynı zamanda refah devletine yönelik dışsal meydan okumaların da kaynağını oluşturmaktadır.

Grafik1. Ülkelere Göre Bilgisayarlaşma Riski Taşıyan AB Düzeyindeki İşlerin Yüzdesi

Kaynak: Degryse,2016:24.

Avrupa Birliğindeki tüm ülkeler için (merkez ve çevre) riskin varlığı görülmekle birlikte çevre ülkeler açısından bunun daha yüksek olduğu Grafik 1 ile gösterilmektedir. Liberal refah modelinin örneği İngiltere için %47,17 olan oran Kıta Avrupası refah modelindeki ülkeler için daha yüksek düzeydedir. İşin yapısındaki bu değişim, beceri ve istihdam düzeyi, sektörel istihdam edilebilirlik gibi göstergeler üzerinden işgücü piyasaları için yeni meydan okumaların kaynağını oluşturmaktadır.

Tablo 5, refah devletlerinin uyguladığı sosyal koruma sistemlerinin kısa ve uzun vadede taşıdığı hedefleri göstermektedir. Burada iki nokta özellikle refah devletinin işlevleri açısından önem taşımaktadır. İlki, refah devletlerinin metalaşmayı sınırlandırıcı bir araç olarak üstlendiği rol ve ikincisi tam istihdamın garantörü olarak oynadıkları roldür. Yerine getirdikleri bu işlevlerle aslında siyasi meşruiyetlerinin de dayanağını sağlamış olurlar (Vielle ve Walthery, 2003:17).

Tablo 5. İstihdam ve Sosyal Koruma Politikalarının Kapsamı Gereken Alanlar

	Kısa vadeli	Uzun vadeli
Toplu düzeyde metalaşmanın sınırlandırılması	Kişileri tehlikeli durumlardan korumak için geçici gelir destekleri (işsizlik yardımları vb.)	Yapısal ya da uzun süreli olaylar karşısında gelirin sürdürülmesini sağlamak
Bireysel/toplu düzeyde istihdam edilebilirlik	Yeniden istihdam, belirli süreli sözleşmeler, bütünleşme programları vb. ikincil statülü sözleşmeler	İşgücü piyasasında kısa vadede hemen kâr getirmeyebilecek kişisel projelerin geliştirilmesi ve beceri geliştirmeye verilen destek

Kaynak: Vielle ve Walthery, (2003:85).

Tablo 6 ile refah devletlerinde hem politika hem de refah yönünden önceki (eski) sistemle mevcut (yeni) sistem arasındaki değişim özetlenmektedir. Modern refah devletlerinin istihdam ya da diğer genel ekonomik amaçlar nedeniyle sorumlulukları genişlemiş ve değişmiştir. Bundan dolayı, emek piyasasının temizlenmesinin (aileye yönelik politikalar ve gerekli sosyal hizmetler ile kadınların işgücü piyasasına katılımı vb.) en önemli aktörü refah devleti olmuştur (Esping-Andersen, 1990:149). Yaşanan

bu değişimler ve refah devletinin uyguladığı politikalarla aslında kamusal refah sunumlarının aile ağırlıklı olmaktan çıkarıldığı bir süreç de yaşanmaktadır.

Tablo 6. Eski Avrupa Refah Modeli ile Reforme Edilmiş Yeni Avrupa Refah Modelinin Karşılaştırılması

Eski Avrupa Refah Modeli	Yeni Avrupa Refah Modeli (Danimarka, Finlandiya, İsveç öncülüğünde)
REFAH AYAĞI	
Mevcut işlerde güvence	Yeni bir iş bulmada destek
Yüksek tamamlanma oranları	Yeni işleri kabul ettirecek özendiriciler (işgücüne geri dönüş)
Mevcut firmalarda yapısal değişim	Yeni firmalar, hizmet, serbest mesleklere yönelik iş yaratımı
Geniş bir sağlık, emeklilik, eğitim kapsamı	Kişisel yükümlülüklerle bağlı bir kapsam düzeyi
İşgücü ve ürün piyasalarının düzenlenmesi	Esneklik
İstikrarlı ve tam zamanlı işlere odaklanmak	Bireyin tercihi olarak yarı zamanlı çalışma
Erken emeklilik	Yaşlı istihdamını teşvik etmek
POLİTİKA AYAĞI	
Fiyat istikrarına odaklanmak	Büyüme ve yeni teknolojiler üzerine odaklanmak
Asimetrik maliye politikası (açıklar)	Mali ihtiyatlılık (kriz dönemlerinde esnek)
Fiziki yatırımlara yönelik özendiriciler	Araştırma, eğitim ve yeni teknolojilere yönelik özendiriciler
Zor durumdaki firmalara yönelik sübvansiyon	Sanayi alanlarının desteklenmesi, sanayi-üniversite işbirliği
Büyük firmalara yönelik sanayi politikası	Girişimler, risk sermayesi, hizmetler
İş birliği ve birleşmelerin desteklenmesi	Mevcut gücün ve rekabetin kullanımını desteklemek

Kaynak: Aiginger (2004:197).

Avrupa Sosyal Modeli⁵ örneğinden bakıldığında, piyasanın sigortalayamadığı risklere karşı vatandaşlarının kolektif biçimde korunmasını sağlayacak kamu politikalarının uygulanmasına yönelik bir işleve sahip olduğu (toplumsal risk yönetimi) görülmektedir. Bu aslında, bireyin refahının; piyasa ve devlet temelli risk yönetimi mekanizmalarının doğru bir bileşimi tarafından artırılabilir olması anlamını taşımaktadır. Başka bir deyişle, devletin "sağlayıcı" şeklindeki rolü "muktedir kılıcı" rolüne doğru değişmektedir (Begg vd., 2008:177). Bu da aslında devletin bu alandan tamamıyla çekilmediğinin sadece sorumluluk alanında bir değişim olduğunun ispatı olarak kabul edilebilir.

SONUÇ

Refah devletleri değerlendirilirken kamusal faaliyetlerin hem ekonomik hem de sosyal yönünün bulunduğu unutulmamalıdır. Refah devletinin kamu politikalarını toplumun istekleri ile bütünleştirebilmesi aslında karşılaştığı en temel meydan okumalardan birisidir. Bu noktada refah devleti; kısa (şimdiki nesil) ve uzun (gelecek nesil) dönem öncelikleri ve politikaları arasında bir ödünleşimle karşı karşıyadır. Buna ilave olarak, sosyal politikaların kapsamını genişletirken onların getirdiği maliyeti karşılamak ve bireylerin/vatandaşların değişen tercihlerine karşılık verme ihtiyacını

⁵ Sürdürülebilir ekonomik büyüme ile sosyal adalet ve sosyal uyum arasında kaçınılmaz kabul edilen ödünleşimlerin pozitif toplamlı bir oyun olarak desteklendiği ve uygulandığı Avrupa'ya özgü bir yapıyı ifade etmektedir (Van Kersbergen, 2016:270).
Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi / Journal of Management and Economics Research

nasıl yöneteceği ile de ilgilenmek zorundadır (OECD,1981:9-10).

Refahın temel dayanakları olan aile-piyasa ve devlette meydana gelen değişimler, refah devletinin yaşadığı dönüşümlerin ve krizlerin anlaşılması için önemlidir. Refah devletinin tanımlanmasında karşılaşılan zorluklar kadar aileye ve devlete ait tek bir homojen bakış açısının bulunmaması da bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Burada asıl önemli olan devletin yapısı ve birey/hanehalkı, piyasa ve diğer aktörlerle kurduğu ilişki üzerinden yarattığı etkinin bu mekanizmaların işleyişi üzerinde belirleyici olmasıdır. Devletin sahip olduğu gücü kullanmanın bir biçimi olarak benimsenen ekonomik ve sosyal politikalar ayrıca mevcut sorunları çözmenin ve toplumsal refaha ulaşmanın bir yolunu oluşturmaktadır.

Refah devletinin varlığını sürdürülebilirliği çeşitli iç ve dış faktörler tarafından sorgulanmaktadır. Refah devletlerinin 21. yüzyıla ait olmadıkları ve içinde bulunulan çağ itibariyle işlevlerinin sona erdiği şeklinde yorumlarla karşılaşılmaktadır. Benimsediği amaçlar ve yerine getirdiği işlevler üzerinden varlığını sürdürmeye devam etmekte; ancak bunu "*yeniden yapılanarak*" ya da "*yeniden şekillenerek*" gerçekleştirmektedir. Bu yeniden yapılanma stratejileri; yeniden metalaştırma (vatandaşların işgücüne çekilmesi), masrafları azaltma (sosyal harcamalar alanında) ve yeniden ayarlama (yeni amaçlarla uyumlu programlar) şeklinde gerçekleştirilmektedir (Woods, 2007:25).

Refah devletine ihtiyaç olmadığı ya da küçülmesi gerektiği yorumlarına karşıt olarak Garland (2014: 360) refah devletini; modern kapitalizmin daha iyi yönetilmesini sağlayan, sistemin temel prensiplerini koruyan ve kapitalist bir ekonomiyi sosyal ve politik açıdan yaşayabilir kılan bir teknik olarak görmektedir. Refah devleti programları sorunlar taşısa da kapitalist sistemin işleyişine içkin problemler karşısında önemli bir dengeleyici olarak kapitalist ekonomiler için gereklidir. Kapitalizmin işleyişi açısından refah devletine ait sosyal programların sistemin varlığına yönelik bir destek unsuru olduğu ortaya çıkmaktadır.

Refah devletinin varlığı, kapitalist sistemin işleyişi bağlamında da ele alınmalıdır. Tarihsel süreçte de görüldüğü gibi, kapitalist sistemin işleyişine meşruiyet kazandıracak politikaları uygulayarak toplumsal barışı ve sınıflar arası uzlaşmayı sağladığı gibi; kendi varlığını ve kapitalist sistemin işleyişini de garanti altına almıştır. Bu nedenle, 21.yüzyılda refah devleti için nasıl bir değişim ortaya çıktığı konusunda Woods'un (2007:1) vurgusu, refah devletine ilişkin bir reformun, kapitalizm ve toplumsal iyi-oluş arasında bir denge kurması gerektiği üzerinedir. 2008 küresel krizi düşünüldüğünde, refah devleti bir kez daha kapitalist sistemin krizinin çözümünde inisiyatifi ele alan ve uyguladığı politikalar ile krizin ortaya çıkardığı zararların toplumsallaştırılmasını sağlayan (kemer sıkma politikaları vb.) bir özellik sergilemiştir.

Refah devletine yönelik meydan okumaları anlamaya çalışırken üç temel aktör/analiz düzeyi olarak nitelendirilen aile-piyasa ve devlet üzerinden bakılmasının bir zorunluluk olduğu gerçeği ile karşılaşılmaktadır. Ayrıca, refah devletleri benimsedikleri politikalar anlamında sürekli bir değişim içerisinde. Bu politika değişimi karşısında belli bir direnç ve tepki ile karşılaşılsa bile; refah devletine

yönelik toplumsal desteğin ortadan kalkmadığı da görülmektedir. Refah devletinin gelecek yıllardaki varlığı, bahsedilen bu çatışmaları (yaşlanan nüfus, esnek işgücü piyasaları, iş ve aile yaşamının uzlaştırılması) ve baskı unsurlarını yönetebilme kapasitesine bağlı olarak şekillenecektir..

KAYNAKÇA

- Aiginger, K. (2004). The Economic Agenda: A View from Europe. *Review of International Economics*, 12(2): 187-206.
- Arts, W. ve Gelissen, J. (2010). Models of the Welfare State. Obinger, H., Pierson, C., Castles, G. ve Leibfried, S. (drl). *The Oxford Handbook of Welfare State içinde*. New York:USA:Oxford University Press, 569-583.
- Bahle, T., Kohl, J., Wendt, C. (2010). Welfare State. Immerfall, S., Therborn, G.,(ed). *Handbook of European Societies:Social Transformations in the 21st Century*, (ss.569-583), USA: Oxford University Press.
- Bambra, C. (2006). Decommodification and the Worlds of Welfare Revisited. *Journal of European Social Policy*. 16(1): 73-80.
- Barr, N. (2003). The Welfare State as Piggy Bank:Information, Risk,Uncertainty, and the Role of the State. (electronic version), Oxford University Press, November 2003.
- Barr, N. (2004). *The Economics of the Welfare State* (4.Baskı), Oxford University Press.
- Begg, I., Draxier, J., Mortensen, J. (2008). Is Social Europe Fit for Globalisation? A Study of the Social Impact of Globalisation in the European Union. European Commission. (Erişim tarihi 4 Nisan 2010), http://ec.europa.eu/employment_social/social_situation/docs/simglobe_fin_rep.pdf,
- Bonoli, G., (2006). New Social Risks and the Politics of Post-Industrial Social Policies. Armingeon, K., Bonoli, G. (ed), *The Politics of Post-Industrial Welfare States: Adapting Post-War Social Policies to New Social Risks* (ss.3-26), London: Routledge.
- Bonoli, G., (2007). Time Matters: Postindustrialization, New Social Risks and Welfare State Adaptation in Advanced Industrial Democracies. *Comparative Political Studies*, 8 (3):333-352.
- Buhr, D. (2017). What About Welfare 4.0. CESifo Forum, Volume 18, 4/2017, (15-21).
- Camdessus, M. (1998). Worldwide Crisis in the Welfare State:What Next in the Context of Globalization?, (Erişim tarihi: 12 Nisan 2019), <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/sp101598>,
- Daly, M., Rake, K. (2003). Gender and the Welfare State:Care, Work and Welfare in Europe and the USA. (1.Baskı), UK:Polity Press.

- Degrype, C. (2016). Digitalisation of the Economy and Its Impact on Labour Markets. ETUI Working Paper: 2016.02.
- Diamond, P., Lodge, G. (2013). European Welfare States after the Crisis: Changing Public Attitudes, Policy Network Paper.
- EGGSIE (EU Expert Group on Gender, Social Inclusion and Employment), (2005). Reconciliation of Work and Private Life: A Comparative Review of Thirty European Countries. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Eichhorst, W., Hemerijck, A. (2008). Welfare and Employment, IZA Discussion Paper, No:3870.
- Esping-Andersen, G. (1990). The Three Worlds of Welfare Capitalism (1.Baskı). England: Polity Press & Blackwell Publishers.
- Esping-Andersen, G. (1996). After the Golden Age? Welfare State Dilemmas in a Global Economy. Esping-Andersen, G. (ed), Welfare State in Transition: National Adaptations in Global Economies (ss.1-31), London: SAGE Publications.
- Esping-Andersen, G. (1999). Social Foundations of Postindustrial Economies. (1.Baskı). New York: Oxford University Press.
- Esping-Andersen, G. (2002). A New Gender Contract. Esping-Andersen, G., Gallie, D., Hemerijck, A., Myles, J., (ed), Why We Need a Welfare State? (ss.68-95), New York: Oxford University Press.
- Esping-Andersen, G. (2002b). Towards the Good Society, Once Again?. Esping-Andersen, G., Gallie, D., Hemerijck, A., Myles, J., (ed), Why We Need a Welfare State? (ss.1-25), New York: Oxford University Press.
- Esping-Andersen, G. (2011). Tamamlanmamış Devrim: Kadınların Yeni Rollerine Uymak (1. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- European Commission (2005). Welfare Reform and the Management of Societal Change, WRAMSOC Final Report: HPSE-CT-2001-00078, (Erişim tarihi: 10 Mart 2012), <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/dc795cf8-2060-4cb8-bcbc-75a34becac71/language-en>,
- Evans, P. (2003). States and Industrial Transformation. Goddard, C.R., Cronin, P., Dash, K.C., (ed), International Political Economy. State-Market Relations in a Changing Global Order (ss.3-21), USA: Lynne Rienner Publishers (2.Baskı).
- Foschi, M., Schommer, M. (2008). Social Structure and Social Policy: About the Institutional Flexibility of Three Modern Welfare States, LIS Working Paper Series, No:501.

- Garland, D. (2014). The Welfare State: A Fundamental Dimension of Modern Government. *European Journal of Sociology*, 55, 327-364.
- George, V. (1996). The Future of the Welfare State. George, V., Taylor-Gooby, P.,(ed), *European Welfare Policy Squaring the Welfare Circle (1-30)*, Basingstoke: MacMillan.
- Greve, B. (2006). Is There a Demographi Time-Bomb?. Greve, B., (ed). *The Future of the Welfare State: European and Global Perspectives (ss.27-35)*, Ashgate Publishing.
- Greve, B. (2007). What Characterise the Nordic Welfare State Model. *Journal of Social Sciences*, 3(2):43-51.
- Häusermann, S. (2012). The Politics of Old and New Social Policies. Zurich Open Repository and Archive.
- Hemerijck, A. (2002). The Self Transformation of the European Social Models. Esping-Andersen, G., Gallie, D., Hemerijck, A., Myles, J., (ed). *Why We Need a New Welfare State (ss.173-213)*, Oxford University Press.
- Huber, E., Stephens, J.D. (2006). Combating Old and New Social Risks. Armingeon, K., Bonoli, G., (ed), *The Politics of Post-Industrial Welfare States: Adapting Post-War Social Policies to New Social Risks (ss.143-168)*, London: Routledge.
- Jæger, M. M., Kvist, J. (2003). Pressures on State Welfare in Post-Industrial Societies: Is More or Less Better?. *Social Policy and Administration*, 37(6): 555-572.
- Jessop, B. (1991). The Welfare State in Transition From Fordism to Post-Fordism. Jessop, B., Kastendiek, H., Nielsen, K., Pedersen, O.K. (ed), *Towards a Post-Fordist Welfare State? (ss.13-37)*, USA: Edward Elgar.
- Knijn, T., Smit, A. (2009). The Relationship Between Family and Work:Tensions, Paradigms and Directives, RECOWE Working Paper, No:11, (Erişim tarihi: 30 Mart 2012), https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1489954
- Kosonen, P. (1992). National Welfare State Models in the Face of European Integration. *History of European Ideas*. 15(1-3):47-54.
- Laville, J.L. (1996). Economy and Solidarity:Exploring the Issues. Sauvage, P., (ed), *Reconciling Economy and Society: Towards a Plural economy (ss.43-53)*, Paris:OECD.
- Leoni, Thomas (2015). Welfare State Adjustment to New Social Risks in the Post-crisis Scenario. A Review with Focus on the Social Investment Perspective. WWWforEurope Working Paper No. 89, WIFO Studies, WIFO, Number :57899, March.

- Lewis, J. (2001). The Decline of the Male Breadwinner Model: Implications for Work and Care. *Social Politics*. 8(2):152-169.
- Marmor, T.R. (1993). Understanding the Welfare State:Crisis, Critics, and Countercritics. *Critical Review: A Journal of Politics and Society*, 7(4):461-477.
- Naldini, M. (2003). *The Family in the Mediterranean Welfare States* (1.Baskı), Routledge.
- OECD (1981). *The Welfare State in Crisis*, Paris:20-23 October 1980 Konferansı, Paris:OECD.
- OECD. OECD Statistics, Public Social Spending (%GDP), <https://www.oecd.org/social/expenditure.htm>. (Erişim tarihi 08.09.2020).
- Offe, C. (1984). Some Contradictions of the Moden Welfare State. Keane, J. (ed). *Contradictions of the Welfare State içinde*, Caöbridge&Massachusetts:Yhe MIT Press , 198, ss. 147-161.
- Palier, Bruno (2018). The Politics of Social Risks and Social Protection in Digitalised Economies.17 Mayıs 2018, <https://policynetwork.org/opinions/essays/politics-social-risks-social-protection-digitalised-economies/>, (erişim tarihi 11.10.2019).
- Pierson, P. (2001). Post-Industrial Pressures on the Mature Welfare States. Pierson, P. (ed), *The New Politics of the Welfare State* (ss.80-104), Oxford Publishing.
- Ranci, C. (2010). Social Vulnerability in Europe. Ranci, C. (ed), *Social Vulnerability in Europe: The New Configuration of Social Risks* (ss.3-24), UK:Palgrave MacMillan.
- Rosanvallon, P. (2004). *Refah Devletinin Krizi, Çeviren: Burcu Şahinli*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Snowder, D.J. (1996). The Modern Welfare State:Problems and Suggested Reforms. *Empirica*, vol:23, ss.207-226.
- Şenkal, A. (2007). *Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika*. İkinci Baskı. İstanbul:Alfa Yayınları.
- Taylor-Gooby, P. (2001) *The Politics of Welfare in Europe*. Taylor-Gooby, P., (ed), *Welfare States Under Pressure* (ss.1-28), London:SAGE.
- Taylor-Gooby, P. (2004). *New Risks and Social Change*. Taylor-Gooby, P. (ed), *New Risks, New Welfare: The Transformation of the European Welfare State* (ss.1-28), Oxford University Press.
- Taylor-Gooby, P. (2013). *The Double Crisis of the Welfare State and What Can We Do About it?*, (Erişim tarihi, 11 Ekim 2018), SSRN Electronic Journal. 10.2139/ssrn.2282546.
- Usui, C. (1994). *Welfare State Development in a World System Context:Event History Analysis of First Insurance Legislation Among 60 Countries, 1880-1960*. Thomas, J., Hicks, A.M. (ed). *The Comparative Political Economy of the Welfare State içinde*, USA:Cambridge University Press, 1994, ss. 254-277.

- Van Kersbergen, K. (2016). The Welfare State in Europe. (ed).BBVA. The Search for Europe Contrasting Approaches içinde (268-287). Fundaccion BBVA.
- Vielle, P., Walthery, P. (2003). Flexibility and Social Protection, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, (Erişim tarihi: 4 Temmuz 2011), https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef0355en.pdf,
- Wilkinson, H. (2001). The Family Way: Navigating a Third Way in Family Policy. Giddens, A., (ed), The Global Third Way (ss. 224-232), UK: Polity Press.
- Woods, D. R. (2007). The Welfare State and Pressures to reform:A Literature Review. Wirtschaft&Politik Working Paper, No:36.
- World Bank Development Indicators. Age dependency ratio, old (% of working-age population), <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.DPND>, (Erişim tarihi:02.02.2020)
- World Development Indicators. Labour Force Participation Rate, Female, % of female population ages 15+, <https://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.CACT.FE.ZS>, (Erişim tarihi:08.08.2020)